herpy

ŻABY

Żaba byk afrykańska

Pyxicephalus adspersus

Pyxicephalus adspersus to jedna z największych żab świata: ciężka, oliwkowozielona żaba ryjąca z południowej i wschodniej Afryki, u której samce mogą osiągać 25 cm i strzegą swoich kijanek. Zjada niemal wszystko, co jest w stanie obezwładnić, mocno gryzie i w terrarium może żyć 20-30 lat. To zwierzę dla hodowcy, który chce mieć duże, wyraziste zwierzę i czuje respekt przed jego pyskiem.

Rodzina: Pyxicephalidae Nazwa angielska: African Bullfrog

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**9-25 cm** długość od pyska do kloaki
Długość życia	**15-30 lat**
Aktywność	**O zmierzchu i w nocy**
Tryb życia	**Naziemny i kopiący nory**
Środowisko	**Półpustynia, sawanna i mokradła**
Toksyny skórne	**Brak znanych**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**90 × 45 × 45 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**24-28 °C**
Miejsce wygrzewania	**29-32 °C**
Temperatura w nocy	**20-24 °C**
Wilgotność	**60-80%**
Woda	**Część wodna**
UVB	**Zalecane** Strefa Fergusona 1
Pokarm	**Owady, kręgowce i dżdżownice i ślimaki**
Utrzymanie	**Pojedynczo**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Rozwój	**Kijanki w wodzie**
Miejsce składania jaj	**W wodzie**
Liczba jaj w zniesieniu	**3 000-4 000**
Czas do wyklucia	**2-3 dni** przy 24-27 °C
Okres larwalny	**14-35 dni** od wyklucia do metamorfozy
Pokarm larw	**Glony i rośliny, gotowa karma i inne kijanki**
Opieka nad potomstwem	**Pilnuje jaj**

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Pyxicephalus adspersus to szeroka, masywna żaba o dużej głowie, ogromnym pysku i krótkich, mocnych kończynach. Grzbiet jest limonkowozielony do ciemnooliwkowego, z nieregularnymi, przerywanymi podłużnymi fałdami skóry. Brzuch jest biały do kremowego, a w miejscach, gdzie nogi łączą się z tułowiem, często występują pomarańczowe plamy. Samiec ma żółte do pomarańczowego gardło, samica jaśniejsze, kremowe. Młode są znacznie barwniejsze od dorosłych, mają pstry wzór i białe do żółtych pasy wzdłuż grzbietu, które z wiekiem zanikają.

Gatunek należy do największych żab świata i, co u żab nietypowe, większy jest samiec. Samce osiągają 12-25 cm długości od pyska do kloaki i mogą ważyć do 1,4 kg, podczas gdy samice dorastają jedynie do 9-14 cm. Na żuchwie znajdują się dwa przypominające zęby wyrostki kostne, tzw. odontoidy, które przytrzymują ofiarę. Dzięki nim *P. adspersus* jest jedną z nielicznych żab, które potrafią naprawdę boleśnie ugryźć. Na tylnych stopach ma twardy, ostry guzek, za pomocą którego zakopuje się tyłem w ziemi.

Gatunek opisał Tschudi w 1838 roku. Przez długi czas był mylony z *Pyxicephalus edulis*, a granica między nimi, także co do zasięgów obu gatunków, nie jest do końca wyjaśniona. *Pyxicephalus angusticeps* z wybrzeży Afryki Wschodniej ponownie uznano za odrębny gatunek w 2013 roku.

U tego gatunku nie opisano toksycznej skóry, dlatego nie uważa się jej za toksyczną. Rzeczywistym zagrożeniem jest ugryzienie: duży samiec gryzie mocno i może zadać bolesne rany, a żaba łapie też palce, które przypominają pokarm. Zawsze myj ręce po kontakcie ze zwierzęciem, wodą i podłożem.

Występowanie i środowisko

Pyxicephalus adspersus występuje na dużej części południowej i wschodniej Afryki: w Angoli, Botswanie, Kenii, Malawi, Mozambiku, Namibii, Republice Południowej Afryki, Tanzanii, Ugandzie, Zambii i Zimbabwe. Możliwe, że żyje też w Demokratycznej Republice Konga. W Eswatini wyginęła.

Zasięg nie jest ostro wyznaczony, ponieważ gatunek mylono z jego najbliższymi krewnymi. Dawniej przypisywano mu znacznie większy obszar, ale prawdopodobnie obejmuje on kilka gatunków. Mapa przedstawia kraje wymieniane w nowszych zestawieniach.

> **Naturalny zasięg:** Angola, Botswana, Kenia, Malawi, Mozambik, Namibia, Republika Południowej Afryki, Tanzania, Uganda, Zambia i Zimbabwe.

ŚRODOWISKO

Gatunek żyje na terenach otwartych: na wilgotnej i suchej sawannie, w suchych zaroślach, na trawiastych równinach, półpustyniach i polach z okresowymi zbiornikami wodnymi, bagnami i rowami. Występuje od nizin po wysoko położony veld i znosi zarówno długie okresy suszy, jak i zimne zimy.

Życie toczy się w rytmie pory deszczowej. W porze suchej żaba zakopuje się i zapada w spoczynek, często na wiele miesięcy, a czasem na ponad rok. Złuszcza kilka warstw naskórka, nie zrzucając ich, tak że tworzą one szczelny kokon wokół całego ciała, który pozostawia wolne jedynie nozdrza i silnie ogranicza utratę wody. Gdy nadchodzą deszcze, woda zmiękcza kokon, a żaba wykopuje się na powierzchnię. Dorosłe osobniki mają często jedną stałą norę i polują w promieniu około 20 m od niej.

Hodowla

TERRARIUM

Dorosły samiec potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 90 × 45 × 45 cm, samicom i osobnikom młodocianym wystarczy nieco mniejsze. Powierzchnia dna jest ważniejsza niż wysokość, bo gatunek się nie wspina. Można też użyć dużych plastikowych pojemników o tej samej wielkości: są tanie i praktyczne i zapewniają zwierzęciu spokój, ale widać je wtedy rzadziej. *P. adspersus* jest bardziej aktywna, niż głosi jej reputacja, i chętnie wychodzi nocą, by chodzić i pływać, więc przestrzeń jest wykorzystywana.

Podłoże musi być głębokie i luźne, aby żaba mogła się całkowicie zakopać: co najmniej 10-15 cm włókna kokosowego lub nienawożonej ziemi z warstwą sphagnum i liści na wierzchu. Unikaj żwiru i drobnych kamyków, które mogą zostać połknięte razem z pokarmem. Dobrym rozwiązaniem jest paludarium z około 70 % lądu i 30 % wody, oddzielonych szybą przyklejoną silikonem akwarystycznym, z warstwą drenażową pod częścią lądową, aby ziemia nie nasiąkała wodą. Rozłóż korę korkową, płaskie kamienie i rośliny, aby zwierzę miało kryjówki.

Pokrywa musi być dobrze zamocowana, bo żaba jest silna. Samce zawsze trzymaj osobno: są terytorialne i mogą się nawzajem zabić.

TEMPERATURA

W dzień temperatura w terrarium powinna wynosić 24-28 °C, z ciepłą stroną 29-32 °C, a w nocy może spadać do 20-24 °C. Chłodna strona może być nieco cieplejsza od temperatury pokojowej, aby zwierzę mogło samo wybierać. Ciepło może pochodzić ze słabej żarówki grzewczej z jednej strony pokrywy lub z maty grzewczej na boku terrarium, zawsze sterowanej termostatem. Wyłączaj żarówkę grzewczą na noc i nie używaj kolorowych lamp nocnych, które zaburzają rytm dobowy żaby.

Mierz temperaturę cyfrowym termometrem po obu stronach. Jeśli przez dłuższy czas jest za zimno lub za sucho, żaba zakopuje się i zapada w spoczynek. Jest to naturalne, ale niepożądane w zwykłej hodowli, a początkujący hodowcy nie powinni celowo wywoływać spoczynku suszowego.

WILGOTNOŚĆ I ZRASZANIE

Wilgotność powietrza utrzymuje się na poziomie 60-80 %. Pochodzi ona głównie z wilgotnego podłoża i części wodnej, a całe terrarium można w razie potrzeby zraszać odchlorowaną wodą. Podłoże powinno być wilgotne, ale nie mokre, i nigdy nie może całkowicie wyschnąć, bo wtedy żaba się zakopuje i tworzy kokon. Cyfrowy higrometr pokaże, czy poziom się utrzymuje, a wentylacja musi być na tyle dobra, aby powietrze nie stało w miejscu.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

WODA I JAKOŚĆ WODY

Żaba chętnie się kąpie i pływa i zawsze musi mieć dostęp do wody. Minimum to stała część wodna lub duża, płaska kuweta, w której całe zwierzę może leżeć z wodą sięgającą podbródka i łatwo z niej wyjść. W głębszej części wodnej układa się kamienie, cegły lub żwir, tak aby powstały płytkie strefy i łatwy dostęp do lądu. Dokładna głębokość wody w zwykłej hodowli nie jest udokumentowana.

Płazy stale wydzielają przez skórę niewielkie ilości amoniaku, dlatego filtr gąbkowy lub filtr do terrarium dla żółwi to dobry pomysł. Bez filtra wodę trzeba wymieniać, a kuwetę czyścić codziennie oraz zawsze, gdy żaba ją zanieczyści. Używaj wody z kranu uzdatnionej preparatem neutralizującym chlor i chloraminę, a kuwetę myj bez mydła.

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek jest najbardziej aktywny o zmierzchu i w nocy i nie potrzebuje silnego światła, ale musi mieć wyraźną różnicę między dniem a nocą: 12-13 godzin światła latem i około 11 godzin zimą. Zaleca się UVB, ponieważ wspomaga ono wytwarzanie witaminy D3 i przyswajanie wapnia. Użyj słabej świetlówki UVB (strefa Fergusona 1) z jednej strony, aby żaba mogła szukać cienia. Szkło i plastik zatrzymują UVB, więc okno się nie liczy.

Czytaj więcej: Światło i UVB Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ŻYWIENIE

Pyxicephalus adspersus jest drapieżnikiem i zjada niemal wszystko, co zmieści się w pysku: owady, dżdżownice, ślimaki, a w naturze także gryzonie, gady, ptaki i inne żaby. W terrarium dobrym pokarmem podstawowym są dżdżownice, uzupełniane dużymi świerszczami, szarańczą, karaczanami, drewnojadami (zophobas), jedwabnikami i larwami zawisaków. Kupuj dżdżownice z hodowli, a nie wędkarskie, które mogą zawierać chemikalia. Owady karmowe powinny być nieco mniejsze od głowy żaby.

Młode osobniki poniżej 8 cm karmi się codziennie odpowiednimi świerszczami, dorosłe 2-3 razy w tygodniu. Myszy są tłuste i ciężkostrawne i należy je podawać najwyżej co drugi lub trzeci tydzień. Otyłość to największy problem w niewoli, bo żaba nigdy sama nie przestaje jeść. Obserwuj sylwetkę zwierzęcia.

Posypuj pokarm wapniem z D3 przy każdym karmieniu młodych i raz w tygodniu u dorosłych, a raz w tygodniu podawaj multiwitaminę. Zawsze używaj długiej pęsety, bo żaba łapie wszystko, co się rusza, także palce.

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Zwierzę często leży zakopane, wystawiając nad podłoże tylko oczy i nozdrza, i czeka na ofiarę, ale nocą wychodzi, by polować i pływać. Nie jest to zwierzę do brania na ręce: stres jest niezdrowy, a ugryzienie mocne. Gdy żaba czuje się zagrożona, nadyma się, syczy i może skoczyć do przodu z otwartym pyskiem.

Samce zawsze trzeba trzymać osobno. Samice być może mogą żyć razem, ale ponieważ gatunek zjada mniejszych przedstawicieli własnego gatunku, większość trzyma się pojedynczo. Jeśli trzeba przenieść zwierzę, użyj pojemnika lub rękawiczek nitrylowych, chwyć je pewnie i spokojnie za tułów i zrób to szybko. Żaba jest ciężka i niezgrabna i łatwo się kaleczy, jeśli spadnie. W porze deszczowej samiec wydaje głęboki, dudniący głos trwający około sekundy.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Płeć zwykle można rozpoznać, gdy zwierzęta mają około 10 cm. Samiec staje się znacznie większy od samicy, ma stosunkowo większą głowę i żółte do pomarańczowego gardło, podczas gdy gardło samicy jest kremowe. Głos wydają tylko samce. Kiedy zwierzęta osiągają dojrzałość płciową w niewoli, nie jest udokumentowane. Poczekaj, aż będą w pełni wyrośnięte i w dobrej kondycji.

GODY I KOPULACJA

W naturze gatunek rozmnaża się eksplozywnie po porze suchej, zwykle gdy w ciągu dwóch dni spadnie około 65 mm deszczu. Zwierzęta gromadzą się w okresowych zbiornikach wodnych. Największe samce zajmują środek zbiornika i walczą o miejsce, czasem tak zaciekle, że jeden z nich ginie. Samica pływa przy powierzchni, przepływa pod wodą obok małych samców na brzegu i wynurza się przy dużym samcu na środku. Kopulacja trwa tylko około 15 minut.

Rozmnażanie w niewoli zdarza się rzadko. Najlepszą metodą jest naśladowanie pór roku: dobrze odżywione, zdrowe zwierzęta przechodzą 3-4-miesięczny spoczynek suszowy bez zraszania i z niewielką ilością wody lub bez niej, tak aby mogły utworzyć kokon. Następnie obficie się zrasza i wlewa wodę na dno. Gdy żaby zrzucą kokon, karmi się je obficie przez maksymalnie tydzień i umieszcza w komorze deszczowej z około 8 cm wody i miejscami, na które mogą się wydostać. Woda nie może być głębsza, bo para stoi na dnie, a jaja są zapładniane przy powierzchni. Wpuszczaj tylko jednego samca naraz, najlepiej gdy nadchodzi niż. Rozmnażanie wymaga, by z góry mieć zbyt dla tysięcy młodych.

JAJA I KIJANKI

Samica składa jednorazowo 3.000-4.000 jaj w płytkiej wodzie przy brzegu zbiornika. W temperaturze 24-27 °C wyklucie następuje w ciągu 2-3 dni, a po kilku dniach kijanki zaczynają jeść rośliny, drobne zwierzęta i siebie nawzajem. Gromadzą się w duże ławice.

Samiec strzeże jaj i kijanek i gryzie wszystko, co uzna za zagrożenie. Gdy zbiornik wysycha, wykopuje kanał do większej wody. Sam jednak też zjada część z nich. W niewoli kijanki są wszystkożerne i można je karmić płatkami dla ryb lub gotowym pokarmem dla kijanek. Rozdziel je według wielkości i karm obficie, aby ograniczyć kanibalizm.

Czytaj więcej: Odchów kijanek

METAMORFOZA

Jaja wykluwają się po 2-3 dniach, a metamorfoza kijanek następuje po 2-5 tygodniach, najczęściej po około trzech tygodniach w naturze i po miesiącu w niewoli. Gdy pojawiają się przednie kończyny, woda musi być tak płytka, aby mogły odpoczywać z nosem nad wodą, i musi być łatwy dostęp do lądu. Młode żaby tuż po metamorfozie szybko opuszczają wodę i szukają nor i wilgotnych kryjówek, gdzie są bezpieczne przed większymi żabami.

ODCHÓW MŁODYCH

Młode są kanibalami od pierwszego dnia i trzeba je trzymać osobno, gdy tylko opuszczą wodę. Zapewnij im małe pojemniki z wilgotnym podłożem i liśćmi jako kryjówką. Karm codziennie odpowiednimi świerszczami i posypuj pokarm wapniem z D3 przy każdym karmieniu. Rosną szybko i stopniowo przenosi się je do większych pojemników. Liczba młodych z jednego zniesienia to największy praktyczny problem przy rozmnażaniu tego gatunku.

Zdrowie i częste błędy

Pyxicephalus adspersus jest odporna, ale występuje kilka typowych problemów:

- Otyłość, gdy karmi się zbyt często lub zbyt tłustym pokarmem, takim jak myszy.
- Choroba kości przy zbyt małej ilości wapnia i D3. Posypuj pokarm i rozważ UVB.
- Infekcje skóry i choroby bakteryjne przy zanieczyszczonej wodzie lub brudnym podłożu.
- Zaparcia po połknięciu podłoża lub zbyt dużych ofiar.
- Obrzęki i gromadzenie się płynów, które mogą świadczyć o infekcji lub złej diecie.
- Niepożądany spoczynek z kokonem, gdy w terrarium robi się zbyt sucho lub zimno. Stopniowo podnieś wilgotność i temperaturę.

Udaj się do weterynarza znającego się na płazach, jeśli żaba chudnie, puchnie, ma zaczerwienione lub zranione miejsca albo przestaje jeść, nie będąc w spoczynku.

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.

Pełny poradnik z mapą i aktualizacjami: herpy.org/pl/zaby/pyxicephalus-adspersus